

μ' έναν πόθο, μεγάλα, με μια μυστική ιδέα, να σε γνωρίσω....

Πέρασαν χρόνια και χρόνια!

Μεγάλα και μαζί μου μεγάλα κι' η αγάπη που είχα γιὰ σένα, και νάμαι τώρα έχουμαι στην άγκαλιά σου δίος κρυφή χαρά και λαχτάρα, γεμάτος αγάπη και συγκίνηση.

Γύρω στο λιμάνι λάμπουν τα φάτα κι' η άσημνια θάλασσα λαμποκοπά. Άνυπόμονο το βαπόρι στέκει στον άνεμό, βιάζεται να γλυσιτρήσει στα νερά της Μεσογείας.

Οι νάρτες λένουν τους κάβους και σηκώνουν την άγκυρα.

Άπικν... οαλπάρμε.

Γέρρ... Άερά... Ήμισαχός... Όλοταχός... Φέβγουμε.

Τό φεγγάρι φέγγει σαν ήμερα κι' η θάλασσα ήσυχη ξαπλώνεται μπροστά μας. Άφίνουμε πίσω τα βουνά της Άθήνας· τ' Αη-Γιώργη τα καντήλια ψηλά τρεμολάμπουν, σαν ούράνια άστρα κι' ο Παρθενώνας στο άλαργεμμα σιγοσβύνει και χάνεται.

ΣΤΟ ΒΟΥΤΥΔΟ

Γλυκές μέρες, πανέμορφη ζωή!

Λογικά· αγάπης άντηχούν στ' άφτιά μου, με περιτριγυρίζουν καρδιές συγγενικές, άθως... δικές μου· νοιώθω αγαπημένα γεροντικά χεϊλάκια στα μάγουλά μου, σά γονικό χάιδεμα· χεϊλάκι· άδύνατα με τρεμούλα με σφίγγουν και χτυπά η καρδιά μου από συγκίνηση και πλημμυρούν τα μάτια μου από δάκρυα έβγνωμοσύνης.

Οι γερούλες στη ρούγα με καμαρώνουν· θαρρούν πως βλέπουν τον πατέρα μου που λείπει από χρόνια, από μικρό παιδάκι.

Οι νιές πάλε τσιροπαλές με βλέπουν, δειλά μου δίνουν το χέρι, με συντροφεύουν στον περίπατο, οι γά σιγά στις άπλές μου κουβέντες· ξεθαρρέβουν και χαρούμενες τρέχουν ποιά να μου πρωτοκόψη τα καλύτερα λουλούδια και βασιλικά.

Οι γέροι μου λέν παλιές ιστορίες κι' όμορφα παραμυθάκια· μου ξιστορούν μάχες και πολέμους.

Οι νιοί-τι καλά παιδιά-πάντα στέκουν στο πλευρό μου, ακούραστοι μ' ακολουθούνε στους άνέλαιους δρόμους μου· μαζί γυρίζουμε τα χωριά μαζί άνεβαίνουμε τ' άψηλότερα βουνά και μαζί κατεβαίνουμε στον Καραβοστάση.

Τό σπιτάκι μας έινε στο γκρεμό κι' από κάτω ακή η θάλασσα.

Άπό τό παραθύρι μου, διαν γυρνά στο σπίτι, καμαρώνω τα πανύψηλα βουνά μας, τό μικρό και χαριτωμένο μας κάμπο και τη θάλασσά μας κι' άναστεύουμαι.

Βουνά, κάμπος, θάλασσα.

Όλα όμορφα, όλ' άγνά σαν άγνή την Ίδέα

ΜΑΡΚΟΣ ΓΕΡΑΝΗΣ

ΦΤΗΝΑ ΒΙΒΛΙΑ

Στο γραφείο του «Νομά» και στα κιόσκι ατλής Όμο, νοίας, και του Ύπουργείου των Οικονομικών πουλιούνται τάνόλουθα βιβλία, ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ τδ ένα — κ' ένα φρ-χρ· για τδ Έξωτερικό:

Του ΨΥΧΑΡΗ: «Τό ντερο του Γιαννίρη» και τδ «Τα-ξίδι μου». — Του ΠΑΛΛΗ: «Ήλιος και Φεγγάρι». — Του ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ: «Ή Μαζώχτρα (διήγημα) και δ Βουρ-κόλακας (δράμα)». — Του ΦΩΤΙΑΔΗ: «Τδ γλωσσικό ζήτημα και η εκπαιδευτική μας άναγέννησις». — Του ΦΙΛΗΝΤΑ «Γραμματική της Ρωμείκης γλώσσας». Από τούς θρύλους των αίωνων (ποίηματα).

Οι άγοραστές των έπαρχιών πληρώνουν 30 λεπτά ταχυδρομικά για κάθε βιβλίο.

Οι άγοραστές του έξωτερικού δέν πληρώνουν ταχυδρομικά.

Η ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΕΝΟ ΑΙΩΝΑ·

(Συνείχεια από τδ περασμένο φύλλο.)

Τα βυζαντινά γράμματα, Κύριοι, στη Γαλλία, έξον από μερικά τριμοσύσματα στη σπουδή τους, πολύ τ' άγαθούν και τδ φροντίζουν. Γύρω στην Έδρα τούτη, καθώς θά τδ δούμε άργότερα με τδ Miller, καθώς τδ βλέπουμε τώρα με τδ Hase, συγκινητώθηκαν, για κάποιον καιρό τδ γράμματα τούτα. Ένας βυζαντινιστής με τδ νομα, άρχαιολόγος, επιγραφολόγος, ιστορικός και συγγραφέας, δ κ. Ch. Diehl χάρει· ένα πίνακα για τδ βυζαντινά γράμματα στη Γαλλία, από την άρχή τους, που δέ θά τδ έλειπε τίποτε, άνίως δέν ξεχνούσε, αυτός που τόν έκαμε, να βάλη και τόν έαυτό του μέσα εκεί. Έδω οι σπουδές της νέας έλληνικής γλώσσας έννοημένες όσο παίρνει πδ πλατιά, συγγενεύουν στενότερα με τις βυζαντινές σπουδές· που τις συμπληρώνει η γλωσσολογία, η ιστορία της λογοτεχνίας, ακόμα και η ιστορία της γλώσσας. Ο Hase, στην έκδοση του Λέοντος Διακό-νου, ως και τδ «Θησαυρού» άν δέν έκανε σωστά σω-στά ιστορική γραμματική όμως έκανε βοηθημένος από την αξιοθαύμαστη πολυγλωσσία του, την ιστορία που είχαν οι λέξεις και τδ νόημά τους μέσα στα έλληνικά όλων των έποχών. Και η δουλειά αυτή είναι όλότελα της δικαιοδοσίας της δικής μας. Στη Σχολή των Άνώτερων σπουδών δέ μας φτάνει μόνο ν' άποκατασταί-νουμε, με την άνάλυση των τύπων και πδ πολύ βοηθη-μένη από τδ νέα έλληνική, τδ δεινά λέξη, κακά δια-βασμένη ή κακή ξηγημένη μέσα στα βυζαντινά κεί-μενα· και με χαρά καταγιγνώμαστε στο ξεκαθίσμα, κάθε φορά που τδ μπορούμε, από τδ νέα χρήση οδηγη-μένοι του δεινά τύπου η της δεινά σημασίας μέσ' από τόν πδ κλασσικό έλληνισμό. Έδω πρέπει να προστρέ-χουμε στο έιδος αυτού τις εξήγησεις με πδ πολλή προσοχή. Φτάνει αυτές να μένουν πδ πίσω και μο-ναχά να μας διαφωτάνε την έργασία μας.

Οι μαθητάδες της νεοελληνικής στη Σχολή των Άνώτερων Σπουδών δέν είναι τυχεροί σαν έσας. Φαν-τάζονται πως ξέρουνε μαζί τδ άρχαία και τδ νέα έλ-ληνικά και πως δέν τούς χρειάζεται πια να μάθουν παρδ όσα γίνανε στο άναμεταξύ. Και τούτο είναι τδ σημαντικό ξεχώρισμα της μιας διδασκαλίας από την άλλη. Δέν έχετε να καταγίνετε παρδ με τδ νέα έλ-ληνικά. Θά σας λυτρώσω από τδ Λέοντα Διακόνο, όσο κι' άν τδ σκανταλίσω τδ σικά του Hase. Μολοντί βέ-βαιος είμαι πως θά χαμογελούσε με καλοσύνη στα λό-για μου ο Hase. Γιατί στάθηκε πάντα εύγενικός και περιποιητικός. Θά τδ άγαπούσατε. Κάθε φορά που ζέταζε, πρόσθετε, ύστερ' από τδ άπόκριση. — Κύριε, χαίρομαι πολύ με όσα μου λέτε. Έχετε πολύ δικιο. — Κ' έπειτα με εύγένεια που δέν παίρνει άλλο, έδειχνε στο μαθητή που ζέταζε πως είχε πη ίσα ίσα τδ αντίθετα άπ' όσα έπρεπε να πη.

Δέ θά βρισκ' άμνη, άν άφινα λεύτερο τόν έαυτό μου να μιλή για τόν χαριτωμένο αυτό καθηγητή που τδ λόγια του πολλοί ακόμη τδ θυμούνται. Βίβλια πως δέ θά είτανε για πρωτάρχιους η διδασκαλία του· μελιστα θά ξεκινούσε από τδ υπόθεση, καθώς σας έλεγα τώρα πως κ' έμεις τδ κάνουμε στη Σχολή των Άνώτερων Σπουδών — πως οι μαθητές της Σχολής παίζανε στα δάχτυλα τις κλασσικές γλώσσες· γιατί δέν είτανε στα βί-βλια του μονάχα έλληνιστής· όμοια είτανε και στα μα-θήματά του, ακόμα και στα πδ συνηθισμένα της

Τδ πρώτο μάθημα του Ψυχάρη στη Σχολή των Ά-νατολικών γλωσσών.

ζωής του. Μία μέρα στο δρόμο τόν άναποδεγύρισε μια άμαξα ζαμένη σι δυό άλογα. Μόλις τόν άνασηκώσανε καταχτυπημένο, κ' έκραξε: — Ή συνωρίς αυτή λίγο έλειψε να με φέρη στα βασίλεια του Πλούτωνος. — Ο κ. Παύλος Meyer μου διηγήθηκε πως στο τελευταίο του μάθημα στη Σχολή ο Hase, τελειώνοντας, μίλησ' έτσι προς τούς άκροατές του: — Κύριοι, σας άποχαίρειτδ· δέ θά με ξαναδείτε· νοιώθω τδ δάγκωμα τδ Κερβέρου. Ύστερ' από ένα μήνα πέθανε με τδ θάνατο τδ σορού.

Γεμάτη είταν η μνήμη από τ' άρχαία· ίσως γιατί τδ νιάτα του τδ πέρασε στην έποχή που άνθιζε ο φιλελ-ληνισμός. Τόν καιρό εκείνο άγαπούσανε τις κνημίδες και τις χλαμύδες, κάθε τι άρχαίο, και κάποτε κι αυτά τδ τιποτένια.

Μη τόν κατηγορούμε τόν φιλελληνισμό. Έκαμε τήν Έλλάδα. Ίσως έπρεπε αυτού να σταθή· ίσως θά πρεπε νάφήση τήν Έλλάδα μόνη της να ξαναγίνη. Ή ύπερβολή τδ φιλελληνισμού έφερε από τδ μια μεριά τήν άντίδραση που δέ μπορούσε παρδ νάρθη· κι' από τήν άλλη τδ μεριά τήν ύπνωτιση τήν Έλλάδα μέσα σι μια χαύνη μίμηση τδ περασμένου, και μαζί τήν άδυνα-τισι για τδ δημιουργία τδ μελλόμενου. Και γι' αυτό (βλέποντας από τήν ξεχωριστή του όψη τδ ζήτημα που είν' ο λόγος μου σήμερα) φαίνεται πως ο φιλελληνισμός δέν ώφέλησε και πολύ για τδ σπουδάσμα της νέας έλ-ληνικής στη Γαλλία. Βέβαια πως άνάμεσα στους φι-λελληνες εκείνοι που ταξίδευαν, εκείνοι που μαζώνανε επί τόπου υλικό και τδ δημοσίευαν, ξέραν κάπως από νέα έλληνικά. Μά τέτοια γνώσης σημάδια δέ βρίσκει κανείς μήτε στη φιλολογία, μήτε στη λογοτεχνία, παρδ μόνο στην επικρατούσα ενός τραγουδιού από τδ Άνα-τολικό τδ Hugo μερικώς στίχους τδ Π. Σούτσου, ποιητή λησμονημένου και στην ίδια τήν Έλλάδα. Εκείνο που μένει πδ πάντων της έποχής αυτής, χω-ρίς να λογαριάσουμε τόν περιηγητήν τις ιστορίες και τδ καθυπό ιστορικά έργα, — και είναι πολύ εκείνο που μένει, καθώς ξέρετε, — είναι τδ «Δημοτικά τραγούδια» τδ Fauriel (1824), και στο τέλος της συλλογής αυ-τής κάτι που συγκινητικά δείχνει με τί τρόπο τάν-νοιωθαν τήν έποχή εκείνη τδ νέα έλληνικά· μια μετά-φραση τδ ώραιου ύμνου τδ Σολωμού στη Λευτεριά καμωμένη από τδ Στανίσλαο Sulien, καθηγητή της κινέζικης στο Γαλλικό Κολλέγιο.

Δυό λόγια ακόμα για τδ Fauriel. Τέτοιο όνομα ενός μεγάλου σαν αυτόν, έρευνητής δέν τδ βρίσκει κανείς χωρίς να τδ πληρώση τδ φόρο τδ θαυμασμού. Όμως μη πιστεύετε πως γίνονταν έτσι πάντα. Ίσα ίσα, από τήν άφραγή τδ τυπωμού των «Δημοτικών τραγουδιών» της νέας Έλλάδος· διαβάζουμε μια περιερ-γη σκέψη μέσα σ' ένα άρθρο, λίγο γνωστό τδ Ozanam μεγάλου φιλελληνα κ' εκείνου. «Με τδ βιβλίο αυτού τδ τυπωμα δυό δίκια δόθηκαν· τδ ένα σ' ένα λαό τυραγνισμένο, τδ άλλο σι μια παραγνωρισμένη ποίηση. Ός τότε οι γραμματισμένοι Έλληνες, από τδ σκολιά της Άγγλίας και της Ίταλίας βγαλμένοι, δέ ύελανε μήτε λέξη ν' άκούνε για τδ δημοτικά τραγούδια τους· φαντάζονταν πως τούς έξευτελίζανε κείνα σαν τούς κουρ-σάρους τους και σαν τούς κλέφταις τους. Είτανε τολμηρό να βάλη κανείς τδ χέρι στα καταπρονεμένα εκείνα πράματα, να τούς ξεσκεπάση τήν όμορφιά, τδ δύναμη και τδ ζωή που κρύβαν, φανέρωμα ενός νοϋ που η σκλαβιά δέν τόν είχε πνίξει, και να ξυπνή-ση για κείνα τδ θαυμασμό μιας Εύρώπης» — ίσα ίσα, ό,τι σήμερα πολεμάνε να κάμουνε για τδ νέα έλληνική γλώσσα. Γιατί τδ ήρε τδ διαμάντι αυτό σι να τότε στραβοκοιτάζαν τδ Fauriel και στην ίδια τήν Έλ-λάδα. Τέτοια τύχη, την έχουν οι σπουδές μας· άν πρώ-τος ο Fauriel παραπονέθηκε για λάτσεις πρόληψης, πι-στεύω πως δέν είναι κι ο τελευταίος.

Στὸ γοργόπαρασμα τοῦτο, μὰς εἶναι ἀδύνατον νὰ ξεχάσουμε πῶς συστήθηκε μ' ἓνα διάταγμα, στὴ 11 τοῦ Τριμήνου τοῦ 1816 ἡ École française d' Athènes. Κατὰ πολλὰ χροστὰν τὴ γέννησὶ τῆς σῆς κροδῆς τὸ φιλελληνισμὸ πὺ βασιλεὺς ἀκόμα στὴν ἐποχὴ τοῦ Λουδοβίκου Φίλιππου. Εἴτανε μαζὶ κ' ἓνα κέντρο ἀλυστημένο γιὰ τὸ σπουδασμὸ τῆς νέας ἐλληνικῆς. Οἱ μαθητὲς τῆς Σχολῆς εἶχαν τὴν ὑποχρέωση νὰ διδάσκουν τὰ Γαλλικὰ τοὺς Ἑλληνας, καὶ νὰ μαθαίνουν ἀπὸ κείνους τὴ γλῶσσά τους.

Ὁ About, τὸ θυμᾶστε, ἀπαλλοχτήκει ἀπὸ τὴ φροντίδα τούτη, κατὰ τὸ δικὸ του τρόπο. Κι ἀκόμα μπουεὶ νὰ καταγίνονται μερικοὶ πολὺ ἀποκλειστικὰ στὴ μελέτῃ τῆς νέας ἐλληνικῆς γλώσσας, ἱστορίας καὶ ἀρχαιολογίας, καθὼς λέγει τὸ συστατικὸ διάταγμα. Ὁμως ἀπὸ μετὰ ἀρχῆς φημισμένοι μαθητὰδες τῆς Σχολῆς, εἴτε ἀπὸ μιὰ ὥρα ἀγάπη γιὰ τὴν ἀναστημένη Ἑλλάδα, γιὰ τὴ νέα Ἑλλάδα, ἢ ριχνόντανε μὲ πάθος στὸ ζήτημα τῶν τοινῶν, σὰν τὸν κ. Ch. Lévesque, ἢ ἀφιερώνανε στοὺς διάφορους τόπους τῆς Ἑλλάδας μονογραφίαι, πὺ μέσα σ' αὐτὲς περιμαζεύανε φροντισμένα κάθε τι πὺ συγγένει με τὰ ἔθνη καὶ με τὴν ἱστορίαν τὴ σύγκρισιν, καθὼς λαμπρὰ τὸ κάμνε εἴπειτα, ὁ Girard, ὁ ἴδιος ὁ About, ὁ Fustel de Coulanges, ὁ Bugit, ὁ κ. Heuzey, ὁ κ. Perrot κα τῶσι ἄλλοι ὕστερ' ἀπὸ κείνους.

Μήτε πὺ καταφρονόσανε πηγὲς κα ἀπὸ τὰ πὺ ταπεινὰ μεσαιωνικὰ χρόνια. Βλέποντας κανεὶς τὰ ἔργα τῶν «Ἀθηναίων», ἀκόμα καὶ κείνα πὺ φαίνονται πῶς δε σχετίζονται με τὴ δικὴ μας τὴν δουλειά, καθὼς εἶναι οἱ μελέτες τοῦ Potter Lécylthesblancs καὶ τοῦ I. Martha (Sepulcrales Nereidum figurae), καὶ κρατώντας μέσα σ' αὐτὰ ἐκεῖνα πὺ χρειάζονται τοῦ νεοελληνιστῆ, θὰ μπορούσε ἀκόμα νὰ γράψῃ ἓνα κεφάλαιο τιμητικὸτατο γιὰ τὴ Σχολή. Βιβλία γιὰ ζήτηματα γεωγραφικὰ καὶ γιὰ ταξίδια, σὰν ἐκεῖνα τοῦ O Riemann, τοῦ V. Bearad, τοῦ G. Dechamps, τοῦ Ch. Diehl, μὰς φέρνανε τὴν προσφορὰ τους. Σὲ θέματα πὺ γραμματικὰ ἀπάνου στὶς ντόπιες λαλιές, ἢ στὴν κοινὴ γλῶσσα, μὰς δώσαν ἐργασίες τους οἱ Ch. Deville Mondry Baudouin, P. Fournier, B. Haussoullier. Οἱ βυζαντινὲς σπουδὲς, ἢ νεοελληνικὴ καὶ ἢ χριστιανικὴ ἐπιγραφικὴ, πήρανε καινούρια ὄψη. Μὲ κυβέρνησιν τῆς Σχολῆς ἐξῆπνη καὶ δυνατὴ ἀφῆσε ὅλους τοὺς δρόμους ἀναχτοὺς στὴν ἐπιστημονικὴ δραστηριότητα, ἀκόμα καὶ τοὺς πὺ νέους.

Ἀς τοὺς διπλασιάσουμε τοὺς ἀγῶνες μας, κύριοι. Ἡ Σχολὴ τῆς Ἀθῆνας, (ἢ φρενὶ τῆς πάντῃς κείει), ἔχει ἀντιζηλὴ τὴ δικὴ μας τὴ Σχολή. Μὰ ἡ ἀντιζηλία τῆς εἶναι ὅλος διόλου φιλική, μάλιστα τὴν ἡμέραν πὺ ἡ Σχολὴ τῶν Ἀνωτέρων Σπουδῶν καὶ ἡ Σχολὴ τῶν ἀνατολικῶν Γλωσσῶν ἀνταμώνονται στὴν προετοιμασία τῶν μελλόμενων «Ἀθηναίων».

Ἡ σπουδὴ τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἔγρε καὶ βρίσκει μεγάλη ὀφελεία ἀπὸ τὸ Bulletin de correspondance hellénique, πὺ τὸ χροστᾶμε στὴ Σχολὴ τῆς Ἀθῆνας. Γικτὶ ἐπὶ τέλους, ὅτῃν ἀπάνω σὲ μιὰ ἐπιγραφὴ τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς διαβάζω ἀδερφοὶ μὲ ρ, αὐτὸ εἶναι λέξη τῆς νέας Ἑλληνικῆς. Τὴ λέξη αὐτή, καθὼς τὴ περριτῆρε ὁ κ. Bayet, «πολὺ τὴ μεταχειρίζονταν οἱ πρῶτοι χριστιανοί». Καὶ νὰ γικτὶ πὺ γλῆγορᾷ ἀλλὰξε τύπο. Οἱ λέξεις οἱ πὺ μεταχειρισμένες εἶναι καὶ οἱ πρῶτες πὺ ἀλλάζουν. Ἡ γλῶσσα εἶναι γικμῆτη ἀπὸ τέτοια λάθη. Ὅταν εἶπανε φιλῶ ἀντὶ φιλέω, κάμανε λάθος· λάθος κάμανε, ὅταν εἶπανε ψωμὶν ἀντὶ ψωμίον, καὶ ψωμὶ ἀντὶ ψωμὶν.

Μοναχὰ πῶς τὰ λάθη ἐκεῖνα γίνονε κανόνες· ὅλο τὸ μυστήριον στὸ ζετύλιγμα τῆς γλώσσας κρέμεται ἐκεῖ. Ἡ νεοελληνικὴ, μ' ἓνα πλῆθος τέτοια παραδείγ-

ματα πὺ μὰς κείει, ἔχει τὸ δόξα, χροστᾶται τὸ ζετύλιγμα, ἔχει τὸ προνόμιον νὰ μὰς προμηθεύῃ σερὶς ὁλόκληρες ἀπὸ τέτοια διδαχτικὰ λάθη. Σωρὸς βρίσκονται στὶς ἐπιγραφὲς καὶ στοὺς πάπυρους· πρῶμα πὺ μὲ φέρνει, φρακῶτατα, νὰ σὲ μιλήσω γιὰ τὸ διάδοχον τοῦ Hase γιὰ τὸ Brunet de Presle. Ὑστερ' ἀπὸ τὰρχαία ἐλληνικὰ, κα ἀπὸ τὰ ἐπίσημα τὰ βυζαντινὰ, ἄλλο χωρᾶν ἀπόμεινε γιὰ σκάψιμο. Ὁ Brunet de Presle δημοσίευε στὰ 1866 μὲ τὸν Egger τὴ συλλογὴ τῶν ἐλληνοαγιοπαιτικῶν πάπυρων, ἐτοιμασμένων ἀπὸ τὸ Letronne.

Ἡ συλλογὴ αὐτὴ εἶναι πολὺ διασκεδαστικὴ· ξεφύγει ἀπὸ κάθε φιλολογικὴ κατὰταξη· δὲν εἶναι πὰ ἐδῶ φιλολογία, εἶναι ἡ καθημερινὴ ζωὴ· γράμματα οἰκογενειακὰ, εὐχαριστήρια σὲ φίλους καὶ σὲ συγγενῆδες, λεξικά γιὰ τοὺς ταξιδιώτες, πούλητῆρια, κατὰ σκαλῶν φευγάτων καταγγελίες, ὡς καὶ λογαριασμοὶ ἀπὸ πλῆστες. Κι ὅλ' αὐτὰ, μαζὺ μ' ἓνα ἐγχειρίδιον ἀστρονομίας, ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ δεύτερον τὸν αἰῶνα Π. Χ., καὶ φτάνουν ὡς τὰ 616 Π.Χ. Ὁ Brunet de Presle, πὺ εἴτανε πρὸ πάντων ἓνας συμπαθητικώτατος ἀνθρωπος—λίγο δειλὸς στὰ ψαξίματα του,— θὰ μπορούσε νὰ ἐξηγήσῃ στὰ μαθήματα του μερικοὺς ἀπὸ τοὺς πάπυρους ἐκεῖνους. Δὲν ξέρω ἀν ἐδῶ μπορῶ νὰ τὸ κάμω. Γιὰ νὰ χαρᾶξῃ κανεὶς τέλειον πίνακα γιὰ τὴ σπουδὴ τῆς νέας ἐλληνικῆς στὸ 19ο αἰῶνα, θὰ πρεπε νὰ περάσῃ ἓνα πρὸς ἓνα τὰ προγράμματα τῆς Σχολῆς κ' εἴτε νὰ ἰδῇ τοὺς συγγραφεῖς καὶ τὰ κείμενα πὺ εἶναι βαλμένα στὸ πρόγραμμα κάθε χρονιάς. Οἱ πάπυροι—αὐτοὶ ἢ καὶ ἄλλοι, γικτ' εἶναι σήμερα περὶσσοι, κ' ἓνα ἰδιαίτερον περιδοκίον, τὸ «Archiv fur Papyrus forschung» καταγίνεται με τὸν κλάδον τοῦτο τῆς ἐπιστήμης—οἱ πάπυροι θὰ μὰς εἴτανε στὰ μαθήματα μας διπλὰ χρήσιμοι ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά θὰ μὰς γνωρίζανε με τὴ λεγόμενι λογία ἐλληνικὴ· με τὴ διαφορὰ πῶς ἡ λογία ἐλληνικὴ τῶν πάπυρων δὲν εἶναι τεχνητὴ γλῶσσα καὶ δὲν ἔχει τίποτε ἀναχρονιστικὸ κ' εἴτε εἶναι λιγότερο ἀταίριαστη ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα τὴ σημερινή· κα ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά θὰ βλέπαμε νὰ ξεμυτίζουνε συχνὰ πυκνὰ οἱ νέοι τύποι, σὰν ἀστέρια πὺ τρεμολάμπουν ἀκόμα.

Στὰ συγγράμματα τοῦ E. Miller ἡ νέα ἐλληνικὴ γλῶσσα πιάνει πολὺ τύπο. Ἄλλοτε με τὴ νέα ἐλληνικὴ, grosso modo, ἐνοούσανε, ὅτι δὲν εἴταν ἀρχαῖο ἐλληνικὸ· εἴτε κάθε φορὰ πὺ κάποιο γλωσσικὸ ζετύλιγμα, πὺ πὺ ὕστερα θὰ τελείωνε, ἀρχίζε καὶ φαίνοντανε στὸν Ὀμηρον, λέγανε πῶς εἴτανε τῆς νέας ἐλληνικῆς· καὶ ὁ ὅρος αὐτὸς ὁ κάπως πολὺ γενικός, μπορεὶ νὰ εἶναι πὺ ἀπλὸς κ' εὐκολώτερος νὰ κρατιέται ἀπὸ ὅλα τὰ ξεχωρίσματα καὶ τίς ὀνομασίες πὺ γίνανε τῆς μόδας ἀπὸ τότε... Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς ὁ Miller μὰς ἔδωκε πολὺ κείμενα ἐλληνικὰ στὴ μεσαιωνικὴ γλῶσσα. Καὶ βλέπατε λοιπὸν πῶς τραβαίει μπρὸς ἀπὸ τοὺς προκατόχους του· ὕστερ' ἀπὸ τὸν Ὀμηρον, ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐπίσημη βυζαντινὴ γλῶσσιν, ὕστερ' ἀπὸ τοὺς πάπυρους, ἔρχεται φυσικὰ ἡ ἀρχαία τῆς μεσαιωνικῆς ἐλληνικῆς στὴν ἐξέτασιν τῶν πηγῶν τῆς γλώσσας. Στὸ Miller χροστᾶμε τρία ποιήματα τοῦ Πρόδρομου, πὺ εἶναι ὁ σωστός πρόδρομος τῆς σημερινῆς ἐλληνικῆς, τὸ «Χρονικὸ τῆς Κύπρου» πὺ τὸ ἔκδασε με τὸ Σάθα στὴ Βιβλιοθήκη τῆς Σχολῆς, τοὺς «Ἑλληνες ἱστοριογράφους τῶν Σταυροφοριῶν» γιὰ τὴν Ἀκαδημία τῶν Ἐπιγραφῶν πὺ ἦτανε μέλος τῆς καθὼς καὶ οἱ τρεῖς πρῶτοι καθηγητὰδες τῆς ἑδρας αὐτῆς. Μὰ ὁ Miller πὺ εἴτανε ἀπὸ πρῶτον χερὶ ζητητῆς, κατὰγινε στὴν ἐξέτασιν μπορεὶ κανεὶς νὰ πῇ ὅλων τῶν ἐποχῶν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας, ἀπὸ τὸν Ἀμμωνιὸ ὡς τὰ ἐλληνικὰ λεξικά τὰ καμωμένα στὸ Βυζάντιον στὸ δέκατον πέμπτον αἰῶνα, περνώντας ἀπὸ τὰ ἐλληνικὰ χειρόγραφα τοῦ Escorial

καὶ τὰ Γαλλικὰ τοῦ Μανουὴλ Φιλῆ· Ὁ βυζαντινολόγος αὐτός, πὺ ἀφῆσ' ἐποχὴ εἶχε τυχερὸ τὸ χερὶ ἀνακαλύψε νέας ἐλληνικὰς ἀκόμα καὶ στὸν καιρὸ Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ! Καὶ τοῦτο δείχνει πῶς οἱ σπουδὲς μας παίρνουν ἀπὸ μακριὰ τὸ φύσημά τους. Εἶναι ἓνα εἶδος σύντομο «γλωσσάριον» γιὰ τοὺς περιηγητὲς καὶ μπορεὶ καὶ γιὰ τοὺς διπλωμάτες. Κάτι τι πὺ προμηθεύει μερικὰ ἀπὸ τὰ δικὰ μας τὰ γυμνάσματα. Τὸ βιβλιαράκι αὐτὸ μὰς πληροφορεὶ πῶς σπουδάζονταν τὰ ἐλληνικὰ γράμματα στὸ μεσαιῶνα καὶ πιθανώτατα μὰς δείχνει τὴν ἐλληνικὴ γλῶσσαν, ὅπως μιλούσανε τότε. «Τὸ «Glossarium laodunense» μαζὶ με τὰ «Interpretamenta» τοῦ Ἰουλίου Πολυδεύκη, ἐκδομένα ἀπὸ τὸ Boucherie πρεπε νὰ βαλθοῦνε ἀνάμεσα στὰ πὺ πολύτιμα μνημεῖα γιὰ τίς πηγὲς τῆς νέας ἐλληνικῆς γλώσσας.

Δὲν τόχω στὸ νοῦ μου νὰ ραδιάσω ἐδῶ πέρα ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Miller. Μὰ καὶ γι' αὐτὸν καθὼς καὶ γιὰ τὸ Brunet de Presle πρεπε νὰ θυμηθοῦμε πῶς ἐργατικοὶ καθὼς εἴτανε, ἡύρανε στὰ 1867 νέαν δύναμιν με τὸ «Σύλλογον γιὰ τὸ δυνάμωμα τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων στὴ Γαλλία»· τὸ σύλλογον πὺ καὶ ὁ ἓνας καὶ ὁ ἄλλος κάμανε πρόεδρος τους, δυὸ φορὲς ὁ Miller. Ὁ Σύλλογος αὐτός, ἰδρυμένος κάπως με διαφορετικοὺς σκοποὺς, βοηθήσῃ δυνατὰ με τὸν καιρὸ τῆ σπουδῆς τῆς νέας ἐλληνικῆς γλώσσας, τόσο με τὰ βραβεῖα του ὅσο καὶ με τὴν «Ἐπετηρίδα» του· μὲς αὐτοῦ εἴκοσι χρόνια ὁλόκληρα πλῆθος ἐλληνοστὰδες ἦρθαν καὶ πλουτίσανε, καθέναν με τὸ δικὸ του τρόπο, τὸν κύκλον μας, σὲ ὅλους τοὺς κλάδους. Μ' αὐτοῦ εἶναι ὁ Wesher, ὁ marquis de Saint Hilaire, ὁ G. d'Eichthal, ὁ A de Circourt, ὁ A Chassang, ὁ Ch. Gidel, ὁ L. Heuzey, ὁ E. Legrand ὁ H. Veil, ὁ G. De Ville, ὁ H. Decharme, ὁ Ch. Ruelle, ὁ G. Perrot, ὁ A. Dumont, ὁ d'Estournelles de Constant, ὁ O. Riemann, ὁ A. Mezières, ὁ V. Serres, ὁ H. Omont, ὁ Tannery καὶ ὁ Froener.

(Τὸ τέλος στ' ἄλλο φύλλον)

Μετὰφραστὴ Κ. Π.

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

ΕΚ ΣΤΟΜΑΤΟΣ ΝΗΠΙΩΝ...

Ἡ «Νέα Ἡμέρα» τῆς Τεργεστῆς δημοσιεύει μιὰ φιλολογικὴ διατριβὴ γιὰ τὴ γλῶσσαν τῆς Νέας Διαθήκης γραμμένη ἀπὸ τὸ Ρῶσσο καθηγητὴ Γλουμπάκοβσκι. Δὲ με νοιάζει πολὺ γιὰ τὰ ὅσα εἰδικώτερα λέγονται αὐτοῦ μέσα ἀπάνου σὲ τοῦτο τὸ ζήτημα, μὰ ἓνα πρῶμα μούκαν' ἐντύπωση : Ὁ μεταφραστὴς—δὲν ξέρω ποιὸς εἶνε—παίνευσε σὲ μιὰ σημείωσίν του τὸ Γλουμπάκοβσκι, λέγοντας· πῶς εἶν' ἀνθρωπος με κύρος στὰ τέτοια ζητήματα, καὶ ὁ Ρῶσσος πάλι καθηγητῆς σ' αὐτὴν τὴν διατριβὴ παίρνει γιὰ ὁδηγὸν κατὰλληλον τὸν ἐγνωσμένον, λέει κύρους Γερμανὸ φιλόλογον Albert Thumb, αὐτὸν πὺ ξέρουμε, τὸ συνήγορον τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας. Καὶ τί βγαίνει ἀπ' αὐτό; Ἄν εἶμασ' ἄλλοι, δὲ βγαίνει βέβαια τίποτε ἂν ὁμως εἶμασ' ἐμμετρίους, βγαίνει πῶς ὁ μεταφραστὴς—καὶ ἡ ἐφημερίδα του μπορούμε νὰ ποῦμε—ἀναγνωρίζει τὸ κύρος τοῦ Albert Thumb, καὶ λοιπὸν παραδέχεται τὰ ὅσα αὐτὸς διδάσκει μὲς τὸ κομμάτι πὺ δημοσιεύει.

Καὶ τί διδάσκει ὁ Thumb αὐτοῦ μέσα :

Πρῶτα, γιὰ νὰ δείξῃ πὺ ὁ σημεῖον κρατεῖ ἡ γλῶσσα τῆς Ν. Διαθήκης στὸ ἱστορικὸ ζετύλιγμα τῆς Ἑλλ. γλώσσας, παίρνει μιὰ φράσιν εὐαγγελικὰ καὶ μὰς παρασταίνει τὴν προφορὰ τῆς σὲ τρεῖς ἐποχές :

μετὰ τὸτο katébé es Kap'arnaúm autós kai metá toúto katéβn eis Kafarnaúm autós kai

hē métr autū kai hoi adelph'oi kai hoi mat'etai hē mētr autou kai oi adelphoi kai oi mathētai autū kai ekē émenan ē pollās heméras. αὐτοῦ καὶ ἐκεῖ ἐμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.

Ἔπειτα μιλούσε ὁ Ἀθναῖος στὰ 400 π. Χ.

μετὰ τὸτο katéve is kap'arnaúm autós ke e meter